

FINN HELLMAN

Queer- och handikappkonferens i San Francisco:

Klarsyn och nytänkande genomsyrade konferensen

(Stockholms Fria Tidning, 13 juli 2002)

PSYKISKT SJUKA TRANSOR, stammande flator, döva bögar och blinda bin – kombinationen av olika sexualiteter och funktionshinder var oräknelig på världens första internationella konferens för queer och handikapp. Över 300 aktivister, akademiker och kulturutövare slöt upp för att under två oförglömliga sommandagar förkovra sig, inspireras, uppvigla och njuta. Som värd för evenemanget stod San Francisco State University i samarbete med olika feminist-, queer- och handikapporganisationer.

Med det tjocka punktskriftsprogrammet i knät försökte jag, utan att gripas av panik, sovra bland en otrolig mängd föredrag, workshops och uppträdanden – det ena mer spännande och halsbrytande i sin presentation än det andra. Oron för att välja fel visade sig dock vara obefogad. Var jag än styrde stegen slogs jag av hur klarsyn och nytänkande genomsyrade hela konferensen. När allt var över stod det klart att såväl för politik som för konst och forskning är det

oslagbart att använda queer för att förstå handikapp och tvärtom – oavsett om det gäller att analysera kroppar eller skam, osynlighet, makt, normer eller något annat.

Ett av de många föredragen handlade om cyborger, en slags människoliknande robotar inom science fiction-genren. Dessa varelser är ofta superstarka, odödliga och hyperintelligenta – maskinens egenskaper – samtidigt som de inte sällan saknar förmåga till empati, längtan och kärlek – klassiskt mänskliga egenskaper. Karl Surkan menade, bland annat med utgångspunkt från Steven Spielbergs film ”A.I.” att konflikten mellan önskvärda och icke-önskvärda förmågor – frågan huruvida de ofta androgyna cyborgerna ska räknas som kvinnor eller män, maskiner eller människor – är avslöjande för vår syn på genus/sexualitet, kropp och funktionshinder. Ett belysande exempel som Surkan bland annat gav var att cyborgerna kan upptas i människokollektivet och slippa sitt utanförskap, men bara om cyborgerna avstår sin odödlighet.

En av konferensarrangörerna, Laura Hershey, rullstolsburen och lesbisk, höll en workshop på temat ”queer care”. Syftet var att diskutera homofobi, integritet, att ha flickvännen som assistent, attraktion till assistenter och att be om hjälp att inta rätt position vid sex. Tyvärr försvann vissa av dessa angelägna frågor i ett mer motståndsinriktat tal om hur man slår vakt om den knappa assistansresurs man över huvud taget har tillgång till i tider av nedskärningsiver. Mycket intressant var dock att höra Hershey spä på kritiken mot införandet av en amerikansk motsvarighet till lagen om registrerat partnerskap.

Förutom det vanliga motargumentet, att något sådant vore att falla till föga för heterosexistiska normer och att ytterligare ge äktenskapet ett privilegium jämfört med andra samlevnadsformer, påpekade hon att rätten till assistans och handikappersättning skulle försvinna. Den icke-handikappade äkta hälften skulle

nämligen förutsättas stå för såväl försörjning som för assistans.

Något jag sent ska glömma var ett av de provocerande och fantastiska uppträdanden som konferensens konstnärliga deltagare underhöll oss med. Laurie McKiernan vrålade och gapskrattade ut en i dubbel bemärkelse helt galen performance där hon med publiken som terapeut bearbetade sina upplevelser inom psykvården. Även om dragshow och stand up comedy är vanliga inslag i queervärlden, blev jag ändå förvånad över alla dessa bitska kulturinslag. Kanske för att det är något sällsynt i svenska handikappsammanhang men också, och denna fördom fick sig verkligen en knäck, för att handikapp på ett djupare plan skulle vara förknippat med tragik och därför omöjligt att skämta om på ett subversivt sätt.

Under de två dagarna haglade det av kreativa tips och idéer. En kvinna som berättade att hon ofta blev utmattad av sex, rekommenderade exempelvis folk med liknande funktionshinder att ha trekant eller gruppsex eftersom man i sådana sammanhang kan vila utan att det behöver gå ut över någon annan. En grupp kvinnor som bekymrade sig över att handikappade inte sällan ses som osexiga eller helt utan sexualitet, förde fram idén om radikal handikapporr som ett motmedel.

Den lyckade konferensen får förhoppningsvis en efterföljare nästa år i Atlanta.

Tio år senare: varför går det så trögt?

Vad har hänt sen konferensen i San Francisco 2002? Finn Hellman blickar tillbaks på de tio år som gått och funderar på utvecklingen i Sverige.

Ett viktigt steg på vägen mot queer/crip utopia togs 2004 när Funktionshindrade HBT-personer (FHOBIT) bildades. Under de åtta år som gått sen vi först tågade i Stockholms Prideparad har trots allt en del hänt.

RFSL:s medlemstidning *Kom UT* har blivit tillgänglig som tal-tidning och Stockholm Pride tar frågan om tillgänglighet på större allvar. Under varje Pride i Stockholm har FHOBIT bjudit på evenemang om kombinationen Funktionshinder–HBT och flera gånger har funktionshinderrörelsen uppmärksammat oss på olika sätt. Men vi är en mycket liten organisation och ofta har vi frågat oss var alla queera crips finns. Varför söker de sig inte till FHOBIT? Jobbar vi med fel frågor eller på fel sätt?

När sex och funktionshinder avhandlats i media det senaste decenniet har det förvånansvärt ofta varit på ett och samma tema – om funktionshindrade ska ha rätt att köpa sex, få porrfilm syntolkat eller om en personlig assistent får förse en assistansanvändare med porr. Jag har själv medverkat i ett par av dessa debatter och jag tycker de är viktiga. Men jag har blivit varse ett irriterande mönster: porr- och prostitutionsämnet får ofta överskugga frågan om varför många med funktionsnedsättning upplever att de är utestängda från det vanliga kärlekslivet. En orsak kan vara att debatten om prostitution och porr är något som många känner igen sen tidigare. Argumenten behöver inte nödvändigtvis variera för att dimensionen funktionshinder lyfts in. En annan orsak kan vara att om en börjar diskutera varför funkisar känner sig ratade, skulle normaten behöva ifrågasätta huruvida hen själv tänder på och kan tänka sig ett förhållande med någon med funktionsnedsättning. Lättare då att ha åsikter om något som ligger långt ifrån en själv, som horor och helförlamade.

Det är fortfarande ovanligt att en pratar om sexualitet i den svenska funktionshinderrörelsen. Men det finns lovande undantag. Ett sådant är projektet ”En hemlighet känd av många”, som drivs av Förbundet unga rörelsehindrade och finansieras av Allmänna arvsfonden. Det har pågått i tre år och ska avslutas i höst. Syftet är att bryta de tabun som råder kring sexualitet, funktionsnedsättning

och personlig assistans och att förändra föreställningen om personer som har nedsatt rörelseförmåga som icke-sexuella individer i allmänhetens ögon. Här diskuteras återigen personliga assistenters roll i funkisars sex- och kärleksliv. Skillnaden är att det inte är någon sensationslysten tevekanal som letar inslag till debattprogram utan funkisar själva som tagit initiativet. Den enda invändning jag hört mot projektet är att det skulle vara lite för räddhågset vad gäller att tala klarspråk. När Unga rörelsehindrade presenterade projektet på fjolårets Pride i Stockholm berättade två besökare efteråt att föreläsarna mest pratat om föräldraskap och utöver det gått som katten kring het gröt. Seminariet var allt annat än explicit.

Parallellt med den marginella aktivismen har cripteori börjat göra sig gällande här och var i de akademiska sammanhangen. Det började med att Hanna Bertilsdotter, numera lektor i sociologi, 2004 frågade deltagarna på queer-listan om det fanns intresse av att ses och diskutera cripteori i allmänhet och Lennard Davis bok *Bending over backwards* i synnerhet. Det blev starten på cripseminariet, eller lyttseminariet som vi kom att kalla det. Under ett par års tid träffades vi några gånger per termin på Stockholms universitet för att analysera relevanta texter på crip- och disability studies-området. Efter ett par års tystnad har cripseminariet återuppstått, men nu i Lund på Centrum för genusvetenskap.

Cripteori har också gjort avtryck i form av ett temanummer av tidskriften *Arena* och antologin *Bara funktionshindrad?* om funktionshinder och intersektionalitet. Då och då hålls föreläsningar om cripteori, men på det hela taget är det ytterst sällan.

Varför är det så segt? Hur kommer det sig att så lite av det jag upplevde på den amerikanska konferensen för tio år sen spillt över till Sverige? Jag gissar att det har att göra med hur funktionshinder-rörelsen här är organiserad och att det inte finns Disability Studies

på svenska högskolor och universitet. En annan sak som kan vara värt att fundera på är att när Crip Theory började bli ett begrepp i USA hade de haft en anti-diskrimineringslag som även förbjöd otillgänglighet sedan flera år tillbaka. En sådan lag håller den svenska funktionshinderrörelsen på att kämpa för alltjämt.

FINN HELLMAN är journalist och aktivist i funktionshinders- och queerfrågor. Finn var en av initiativtagarna till Lyttseminariet vid Stockholms universitet och han är aktiv i FHOBIT, Förening för funktionshindrade HBT-personer. Han är för närvarande verksam som politisk sekreterare för Vänsterpartiet i Dalarna och frilansskribent.